

در گرامی داشت روز تاریخی خلع ید از استعمار انگلیس

«ملی کردن نفت و آن نهضت عجیبی که مملکت ما و مخصوصاً مردم خوزستان را یکپارچه به حرکت درآورد، صرفنظر از جنبه‌های سیاسی یا فنی و اداری آن، از جهت روانشناسی و اجتماعی نیز از حوادث بزرگ تاریخ ایران به شمار می‌رود»

مهندس بازرگان - مدافعان در دادگاه نظامی

چهل و چهار سال پیش در ۲۹ خرداد ۱۳۳۰، اولین انفجار علیه استعمار انگلیس در یک کشور جهان سومی (ایران)، به وقوع پیوست. قیام ملت ایران علیه استعمار انگلیس و خلع ید از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران، پس از جنگ جهانی دوم زمانی رخ داد که هنوز بسیاری از کشورهای آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین تحت سیطره مستقیم یا غیرمستقیم استعمار انگلیس و سایر دولت‌های استعماری اروپا قرار داشتند. در چنان شرایطی، ملت قهرمان ایران اولین ملتی بود که زنجیرهای استعمار را پاره کرد و اسطوره شکست‌ناپذیری بزرگ‌ترین قدرت سیاسی زمان را باطل ساخت.

استعمار انگلیس نزدیک به یک قرن به طور مستمر در امور داخلی ایران دخالت داشت و نفوذ خود را تا بالاترین سطوح حکومت و حتی تا دربار سلطنتی گسترش داده بود. دولت انگلیس، تحت پوشش شرکت نفت انگلیس در ایران و زیر سرپوش قرارداد نفتی ظالمانه تحمیلی خود، نه تنها منابع حیاتی ما را غارت می‌کرد، بلکه در کلیه شئون داخلی کشورمان به صورت مستقیم و غیرمستقیم شرکت داشت.

ملت ما که از چنین ننگی به ستوه آمده بود، تحت رهبری فرزانه‌ای در تاریخ معاصر ایران، دکتر محمد مصدق، یکپارچه قیام کرد و با اعلام ملی شدن صنعت نفت و سپس خلع ید از شرکت نفت انگلیس، به عنوان بزرگ‌ترین پایگاه استعمار، حماسه بزرگ تاریخ خود را آفرید. اراده ملت، حکومت ملی دکتر مصدق را بر سر کار آورد.

حکومت ۲۸ ماهه دکتر مصدق، یکی از دوره‌های پرافتخار تاریخ ما و خلع ید از شرکت نفت انگلیس و ایران، یکی از درخشنده‌ترین صفحات آن محسوب می‌شود.

پس از تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت (۱۳۲۹) و قانون تأسیس شرکت ملی نفت ایران، هیأت مدیره موقت شرکت به ریاست زنده‌یاد مرحوم مهندس بازرگان، مأمور خلع ید از شرکت نفت انگلیس و ایران و مسئول اداره امور نفت در خوزستان شد.

حسن تدبیر و مدیریت هیأت اعزامی و شخص مهندس بازرگان چنان بود که بدون درگیری و بروز خسارت مالی و جانی برای مملکت، این امر مهم تاریخی تحقق پذیرفت. بازرگان در اهمیت مأموریت خود می‌نویسد:

«عظمت دستگاه و تشکیلات و تجهیزات آبادان و خرمشهر و مناطق نفت‌خیز و شبکه توزیع داخلی به قدری بود که به تنهایی با تمام وزارتخانه‌ها، ادارات و مؤسسات مملکت برابری می‌کرد... بودجه هزینه روزانه

دستگاه یک کرور تومان بود، ۶۰۰۰۰ کارمند و کارگر داشت. یک میلیون تن مواد نفتی باید برای مصرف سالیانه کشور استخراج و تصفیه و تا اقصی نقاط کشور توزیع شود و در مناطق سوزان و دورافتاده خوزستان، سرویس‌های منظم آب و یخ و برق و حمل و نقل و خواربار و بهداری و خانه‌سازی و تعمیرات و سایر عملیات و احتیاجات - مانند زمان انگلیس‌ها که ۳۰۰ متخصص در اختیار داشتند و ما فقط ۲۰ نفر علی‌البدل جای آنها از تهران منتقل کرده بودیم - از کار نیفتد و هیچ‌گونه وقفه و خلل و خرابی در کارها پیدا نشود.»

بدینسان ملت ایران نه تنها در مبارزه علیه انگلیس و خلع ید از شرکت نفت پیروز شده بود، بلکه در مدیریت و تجربه اداره آن صنعت بزرگ و پیچیده هم، مفتخر و سربلند بیرون آمد.

بعد از کودتای ننگین ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ علیه حکومت ملی دکتر مصدق، با کمال تأسف استعمارگران بازگشتند و مجدداً تأسیسات نفت را تحت کنترل خود گرفتند. در آن زمان، آقای ریبر کارشناس معروف نفت در گزارش خود نوشت:

«به خلاف آنچه شهرت داده‌اند، وضع پالایشگاه به هیچ‌وجه خراب نشده، بلکه کارشناسان و متخصصین ایرانی توانسته‌اند به نحو شایسته‌ای در نگاهداری و حفظ پالایشگاه آبادان نبوغ ذاتی خود را به ثبوت رسانند... بر اثر خدمات و تجربه‌های گرانبهایی که کارشناسان ایرانی در این مدت آموخته‌اند، احتیاج ایران به کارشناسان خارجی به ثلث پیش از ملی کردن نفت رسیده است.»

این معجزه با کار خارق‌العاده ملت چگونه امکان‌پذیر شد؟

مهندس بازرگان می‌گوید:

«... از آنجا که، عشق آزادی مملکت و سربلندی و نجات ایران در وجودشان شعله‌ور گشته بود. برای آنکه به شخصیت و ارزش آنها احترام گذارده و میدان عمل در اختیارشان قرار گرفته بود. مدیریت به طریق دموکراتیک اجرا شده بود و با حقیقت و صمیمیت، نه با دروغ و حرف.»

آری پیروزی نهضت ملی نفت و خلع ید، معجزه عشق و شور ملی، معجزه همدلی رهبری آن، دکتر مصدق، با مردم و باور عمیق و احترام واقعی وی به حاکمیت ملت بود.

ما خاطره روز ۲۹ خرداد ۱۳۳۰ را گرامی می‌داریم و به روح بزرگ همه مردان و زنانی که با فداکاری‌های خود آن پیروزی را ممکن ساختند درود می‌فرستیم و از خداوند برای آنان علو درجه آرزو می‌کنیم.

نهضت آزادی ایران

تهران - ۲۸ خرداد ۱۳۷۴